

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

УДК 378.091.12:005.963:[37.014:006.44]
DOI: 10.37026/2520-6427-2021-108-4-11-15

Надія МЕЛЬНИК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії, економіки
та менеджменту освіти,
проректор із науково-методичної роботи
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-2692-2030
e-mail: nadia_melnuk@ukr.net

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НОВИХ ДЕРЖАВНИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ

***Анотація.** У статті запропоновано сучасні підходи до підготовки педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в системі післядипломної педагогічної освіти для реалізації нових державних освітніх стандартів. Обґрунтовано необхідність розвитку загальних та професійних компетентностей педагогічних працівників для ефективного здійснення компетентнісної освіти. Підтверджено актуальність переходу закладів післядипломної педагогічної освіти в Україні від «підвищення кваліфікації» до «розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників», що у майбутньому матиме значний вплив на формування державної політики у сфері освіти дорослих. Наголошується на потребі формування системи супервізії як інструмента налагодження педагогіки партнерства, професійної підтримки та розвитку педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи, розроблення та застосування нової моделі на-*

уково-методичного супроводу педагогічних працівників в умовах функціонування територіальних громад, що є важливим чинником ефективності їхньої підготовки до реалізації компетентнісної парадигми освіти, нових державних освітніх стандартів. Акцентовується увага на зміні професійних ролей учителя в контексті компетентнісної освіти, інформаційного суспільства й інтеграції вітчизняної системи освіти у європейський простір; на важливості науково-методичної роботи на рівні закладу освіти, територіальної громади та закладу післядипломної педагогічної освіти, з якої починається становлення системи професійного розвитку педагога, підвищення рівня їхньої готовності до педагогічної діяльності, до розв'язання завдань, актуальних для кожного конкретного періоду розвитку суспільства.

***Ключові слова:** компетентнісна освіта, державні освітні стандарти, професійний стандарт, професійний розвиток, післядипломна педагогічна освіта.*

Nadia MELNYK,
PhD in Pedagogy,
Associate Professor of Philosophy, Economics
and Management of Education Department,
Vice-rector for Scientific and
Methodological work,
Rivne Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2692-2030
e-mail: nadia_melnuk@ukr.net

TEACHERS TRAINING IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION TO THE IMPLEMENTATION OF NEW STATE EDUCATIONAL STANDARDS

***Abstract.** The article deals with modern approaches to the training of pedagogical staff of general secondary education*

institutions for the implementation of new state educational standards in the system of postgraduate pedagogical education.

It has been substantiated the necessity of general and professional competences development of pedagogical workers. It has been confirmed urgency of the transition of postgraduate pedagogical education institutions from «advanced training» to «development of professional competences» of teachers, which in the future will have a significant impact on the formation of state policy in the field of adult education.

It has been emphasized necessity of the formation system of supervision as a tool for establishing pedagogy of partnership, professional support and development of pedagogical staff of general secondary education institutions in the implementation of the tasks of the New Ukrainian School. An important point is the development and application of a new model of scientific and methodological support of teachers in the functioning of territorial communities. Which is a significant factor in the effectiveness of their preparation for the implementation of the competence paradigm of education and new state educational standards.

The following main points have been highlighted: the changing professional roles of teachers in the context of competency education, the information society and the integration of the domestic education system into the European space; the importance of scientific and methodological work at the level of educational institutions, territorial community and postgraduate pedagogical education, which begins the formation of the system of professional development of teachers, increasing their readiness for teaching, to solve problems relevant to each period of society.

It has been proved that the implementation of the standard requires not only systematic training of teachers, but also rethinking the role of management of educational institutions in implementing new educational standards, creating a safe and healthy educational environment, reformatting professional communities and creating innovative structures in postgraduate pedagogical education.

Key words: *competency-based education, state educational standards, professional standard, professional development, postgraduate pedagogical education.*

Постановка проблеми. Освіта є однією з пріоритетних галузей у суспільстві, «провідним соціальним інститутом, на який покладено головну відповідальність за інноваційний розвиток людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу, зрештою – успішного майбутнього української нації» (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2021). Основною метою реформування освітньої галузі, що нині відбувається в Україні, є модернізація освітньої сфери, нова якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи до закладів вищої освіти. Якість освіти стає головним аргументом людського розвитку, який задволює не лише прагнення людини до самовдосконалення та саморозвитку, а й потреби суспільства щодо освічених і висококультурних громадян.

Зміни в освіті стали можливими завдяки прийняттю Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа», Законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», якими

задекларовано компетентнісне спрямування освіти. Повний перелік ключових і предметних компетентностей та наскрізних умінь здобувачів освіти передбачено в новому Державному стандарті початкової освіти й Державному стандарті базової середньої освіти. Втіленням сучасного підходу до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей учителя й керівника закладу загальної середньої освіти став професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» та «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти». Головна мета всіх цих змін – побудувати нову школу, підготувати конкурентоспроможного здобувача освіти й водночас виховати громадянина-патріота, прищепити йому патріотичне пошанування власної самобутності. Наразі постає питання про винятково важливу роль у цих змінах закладів післядипломної педагогічної освіти як складової освіти впродовж життя, важливої ланки реалізації компетентнісного підходу та впровадження європейських норм і стандартів в освіту України. Актуальність питання підсилюється ще й тим, що професійний розвиток педагогічних працівників стає одним із невід’ємних складників якісної освіти у більшості європейських країн.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку закладів післядипломної педагогічної освіти, підготовки педагогічних кадрів розкрито в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Н. Білик, В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, О. Зайченко, А. Зубко, Л. Колосова, Н. Клокар, С. Крисюк, В. Луговий, Н. Любченко, В. Маслов, В. Олійник, Н. Побірченко, Л. Покроєва, Н. Протасова, В. Пуцов, А. Пуховська, М. Романенко, С. Сисоєва, Т. Сорочан та ін. Концептуальні положення щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, організації науково-методичної роботи проаналізовано в дослідженнях Ю. Бабанського, В. Гуменюк, Н. Клокар, Н. Мурованої, О. Пометун, Т. Сорочан, А. Фасолі та ін. Ідеї компетентнісного підходу як провідного принципу сучасної освіти окреслено в роботах А. Баранникова, Г. Голуба, В. Краєвського, М. Рижакова, Ю. Татура, О. Чуракової.

Г. Дмитренко наголошує на ключовій ролі закладів післядипломної педагогічної освіти як лідерів дієвої модернізації національної системи освіти у підготовці сучасного вчителя (Дмитренко, 2015, с. 8). Такої ж думки дотримується і М. Кириченко, який підкреслює, що післядипломна педагогічна освіта як складник системи неперервної освіти спрямована на формування високоерудованих і конкурентоспроможних фахівців, які здатні забезпечувати випереджувальність розвитку країни, активно зреалізовувати освітні проекти національного масштабу (Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України, 2016, с. 29).

Т. Сорочан зі свого боку зауважує про важливість науково-методичної роботи, з якої починається становлення системи професійного розвитку педагога, підвищення рівня його готовності до педагогічної діяльності, навчання та виховання учнів, до розв’язання завдань,

актуальних для кожного конкретного періоду розвитку суспільства (Сорочан, 2015, с. 9).

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що питання підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до реалізації нових державних освітніх стандартів ще не було предметом окремих досліджень. Зокрема, поза увагою вчених досі залишаються можливості закладів післядипломної педагогічної освіти щодо підготовки вчителів до запровадження компетентнісного підходу та інтеграції освітніх галузей в умовах нових освітніх стандартів, формування системи супервізії як інструмента професійної підтримки та розвитку педагогічних працівників закладів освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи.

Мета статті полягає в пошуку оптимальних шляхів здійснення науково-методичного супроводу педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в системі післядипломної педагогічної освіти, спрямованих на впровадження Державного стандарту початкової освіти та Державного стандарту базової середньої освіти, визначення особливостей формування та розвитку професійних компетентностей педагога як визначального фактора підвищення якості освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасних змін в освіті України післядипломна педагогічна освіта як складник освіти дорослих покликана забезпечувати вдосконалення раніше набутих або набуття нових загальних та професійних компетентностей педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти для здійснення професійної діяльності. Освітній процес у закладах післядипломної педагогічної освіти передбачає наступність навчання як на курсах підвищення кваліфікації і в процесі стажування, так і під час науково-методичного супроводу в міжкурсовий період, що свідчить про те, що відбувся перехід «до цілісного, системного забезпечення професійного розвитку педагогічних кадрів і науково-методичного супроводу реформування освіти на різних її етапах» (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку національної освіти в Україні, 2016, с. 139).

Зміни в методології освітньої діяльності, окреслені в Концепції «Нова українська школа», зумовили формування нового змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розроблення курикулуму, нових освітніх програм, сучасного навчально-методичного забезпечення та визначення нових векторів здійснення науково-методичного супроводу тощо. Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації педагогічних працівників, їхньої спрямованості на досягнення спільної мети: перетворити українську освіту на інноваційне середовище, в якому здобувачі освіти матимуть рівний доступ до якісної шкільної освіти в комфортному, безпечному та здоровому освітньому середовищі, набуватимуть ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Визначено новий зміст початкової освіти: затверджено Державний стандарт початкової освіти, яким запроваджено компетентнісний підхід та інтеграцію освітніх галузей у початковій школі, затверджено типові освітні програми для 1–4 класів, підготовлено

підручники та посібники нового покоління. У цьому контексті змінюється роль учителя як професіонала, який у своїй педагогічній діяльності демонструє її різні грані – дослідника, коуча, тьютора, фасилітатора, модератора, ментора, консультанта, менеджера. Від того, наскільки вчителі початкових класів змогли переосмислити свою роль в освітньому процесі, оновити професійне мислення, оволодіти новими технологіями та методиками навчання, інноваційними методами та прийомами формування компетентностей, залежить подальший успіх освітньої реформи в початковій школі. Реалізація нового Державного стандарту початкової освіти як вектора подальшого розвитку системи освіти потребує визначення нових напрямів підготовки педагогічних працівників та оновлення науково-методичного супроводу, оскільки підвищуються вимоги до професійного розвитку педагогічних працівників, набуття ними загальних і професійних компетентностей.

Із метою підтримки педагогічних працівників початкової школи було створено умови для вибору суб'єктів, форм і видів підвищення кваліфікації; запроваджено процедуру сертифікації із 20-відсотковою доплатою до посадового окладу за умови її успішного завершення; запроваджено систему супервізії для забезпечення професійної підтримки, індивідуального супроводу та наставництва, надання допомоги в реалізації цілей реформи. Закладами післядипломної педагогічної освіти підготовлені супервізори, які допомагають керівникам та педагогам закладів освіти отримувати консультації щодо реалізації компетентнісної освіти, нових освітніх програм і навчальних планів, організації освітнього середовища, впровадження сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних і цифрових, реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, здійснення інноваційної освітньої діяльності, практики створення і діяльності професійних спільнот, організації науково-методичної підтримки педагогів у закладах освіти.

Продовженням реформи Нової української школи у 5–9 класах стало затвердження у вересні 2020 року Державного стандарту базової середньої освіти, який почне реалізовуватися із 2022 року. Стандарт визначає мету та принципи освітнього процесу в закладах базової середньої освіти, зміст навчання, обов'язкові результати навчання та орієнтири для їхнього оцінювання, окреслює наскрізні вміння та ключові компетентності, якими мають оволодіти здобувачі освіти. Реалізація стандарту потребує системної підготовки вчителів, переосмислення ролі керівних кадрів закладів освіти щодо впровадження нових стандартів освіти, створення безпечного та здорового освітнього середовища, переформатування методичної роботи професійних спільнот, переосмислення ролі методичних об'єднань, що «охоплюють учасників освітнього процесу та спеціалістів певного професійного спрямування» (Закон України «Про освіту», 2017). Такі «об'єднання варто створювати як на рівні закладу освіти, де працюють вчителі, так і територіальної громади та виробляти єдині підходи до проведення засідань професійних спільнот, визначати теми засідань, розробляти програми зустрічей і рекомендації за їх результатами» (Методичні рекомендації для працівників ЦПРПП,

керівників і педагогічних працівників закладів освіти щодо використання в роботі професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти, 2021).

Важлива роль у підготовці педагогічних працівників до впровадження нових освітніх стандартів відводиться центрам професійного розвитку педагогічних працівників, які координують діяльність професійних спільнот педагогів, надають консультації з питань упровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та інклюзивного підходів у навчанні, застосування нових освітніх технологій, організації освітнього процесу за різними формами, зокрема й із використанням технологій дистанційного навчання. Для територіальних громад, в яких центри професійного розвитку педагогічних працівників ще не створені, необхідно розробити нову модель мережевої взаємодії, в умовах якої заклади післядипломної педагогічної освіти візьмуть на себе роль координаторів науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в органах управління освітою територіальних громад.

Підготовка педагогічних працівників до реалізації нових державних освітніх стандартів потребує переакцентування уваги на інноваційні напрями роботи в системі післядипломної педагогічної освіти. Як відзначає І. Якухно, «...найсуттєвішими організаційно-педагогічними умовами розвитку системи післядипломної педагогічної освіти має стати неперервність, компетентнісний підхід, особистісна зорієнтованість у підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів» (Якухно, 2014, с. 6).

Для формування професійної компетентності педагогічних працівників у закладах післядипломної педагогічної освіти є потреба створення інноваційних структур – проектних центрів, технопарків, шкіл новаторства, шкіл технологічної майстерності, консалтингових служб, центрів дистанційної підтримки педагогічних працівників тощо. Важливо змінити вимоги до організації, форм і змісту діяльності професійних спільнот, змоделювати такий науково-методичний супровід, який би забезпечив розвиток нового типу професіоналізму педагогів для ефективного впровадження освітніх стандартів, формування педагогічного досвіду, здійснення інноваційної діяльності з питань апробації нових освітніх програм та розробки навчальних програм з урахуванням особливостей закладу освіти. Актуальним також є створення регіональних банків кращих інноваційних практик, проведення презентаційних заходів із питань упровадження державних освітніх стандартів, організація діяльності авторських творчих майстерень учителів тощо.

Т. Сорочан рекомендує зосередити увагу на таких технологіях професійного розвитку педагогічних кадрів, як технопарк, технологія науково-методичного супроводу, проекти професійного розвитку, взаємодія у професійних мережах; організація, яка навчається. Я. Катюк, Л. Ніколенко, М. Скрипник та Т. Кравчинська у післядипломному навчанні педагогів пропонують застосовувати такі інтерактивні технології, як воркшоп, мозковий штурм, тренінг. В. Сидоренко, А. Єрмоленко, М. Ілляхова, Л. Горяна, В. Наумова та В. Левченко репрезентують методичні поради з організації і проведення майстер-класу, педагогічного коучингу, інтелектуальних змагань, застосування

імітаційно-ігрового підходу, організації колективного пошуку оригінальних ідей, практичного застосування акмеологічних технологій в освіті дорослих (Технології професійного розвитку, 2016, с. 11).

Особливу увагу в підготовці педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти необхідно звернути на застосування різноманітних форм навчання дорослих, інноваційних методів, створення кожним педагогом «власних освітніх ресурсів, як-от: розробок навчальних занять, навчально-методичних комплексів, завдань для різних видів робіт, роздаткового та дидактичного матеріалу, тестових завдань з теми, завдань для контрольних та самостійних робіт, розроблених критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти при проведенні різних видів робіт тощо» (Бобровський, Горбачов, Заплотинська, Ліннік, 2021).

Педагогічні працівники в сучасних умовах потребують набуття вмінь щодо застосування освітніх технологій і методик роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, насамперед тих, що приносять позитивний результат: особистісно орієнтоване навчання; кооперативне навчання, під час якого діти з ООП швидко інтегруються в учнівський колектив і більше відчують допомогу та підтримку однокласників; SMART-технології, що розвивають творчі здібності, навички комунікації, грамотність у сфері ІКТ, формують критичне мислення та вміння ефективно співпрацювати.

Важливою є підтримка педагогічних працівників, учасників інноваційного освітнього проекту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». Заклади післядипломної педагогічної освіти повинні здійснювати науково-методичний супровід експерименту, допомагати у розробленні необхідних матеріалів, проводити заходи для вчителів-предметників і керівників проектних закладів освіти для впровадження у повному обсязі концепції, змісту і методів Нової української школи у 5–9 класах.

Досягнення нових цілей української школи потребуватиме постійного пошуку шляхів наставницької підтримки вчителів, вимагатиме нових напрямів методичного супроводу як фактора підвищення педагогічної майстерності педагогів в умовах пілотування нового стандарту освіти, набуття вмінь застосовувати інноваційні технології та методики як інструменти забезпечення очікуваних результатів навчання.

Висновки. Аналіз наукових праць та власний практичний досвід дозволяють зробити висновок, що закладам післядипломної педагогічної освіти в умовах реформування освітньої галузі відводиться важлива роль у реалізації завдань Нової української школи, зокрема щодо переформатування науково-методичного супроводу відповідно до вимог нової освітньої парадигми, підготовки конкурентоспроможного педагога, орієнтованого на впровадження інноваційних технологій та методик.

Оскільки впровадження нових стандартів освіти розраховано на довготривалий термін, працівникам закладів післядипломної педагогічної освіти необхідно послідовно, покроково і вчасно здійснювати інформування педагогів і громадськість про новизну й особливості освітніх стандартів, що забезпечить створення дієвої інфраструктури науково-методичного супроводу

для гнучкого та оперативного реагування на інноваційні процеси й сприятиме професійному розвитку педагогічних працівників в єдиному освітньому просторі.

Перспективи подальших досліджень. Підвищення якості й конкурентоспроможності української освіти об'єктивно зумовлює ключову роль педагогічних працівників, через діяльність яких має реалізовуватися державна політика України. Подальших наукових розвідок потребують питання підготовки педагогів у системі післядипломної освіти до реалізації державних освітніх стандартів, формування системи супервізії як інструмента професійної підтримки педагогічних працівників, запровадження педагогічної інтернатури, механізмів виявлення і поширення педагогічного досвіду з розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення в умовах реалізації стандартів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія. (2021) / за заг. ред. В. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ. 384 с.

Дмитренко, Г. (2015). Післядипломна освіта як реалізатор людиноцентричної модернізації національної системи освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. № 2 (37).

Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (2016). / за заг. ред. В. Олійника. Київ: НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». 604 с.

Сорочан, Т. (2015). Післядипломна педагогічна освіта: можливі відповіді на виклики модернізації. *Післядипломна освіта в Україні*. № 2 (37).

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку національної освіти в Україні. (2016) / за заг. ред. В. Кременя. Київ: Педагогічна думка. 448 с.

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. № 38–39. 380 с.

Методичні рекомендації для працівників ЦПРПП, керівників і педагогічних працівників закладів освіти щодо використання в роботі професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти». (2021). URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/metodichni-rekomendaczi%D1%97_profstandart-uchitelya_sajt-uiro.pdf (дата звернення: 20.08.2021).

Якухно, І. (2014). Управління інноваційним розвитком післядипломної освіти регіону. *Управління освітою*. № 1. С. 6–10.

Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnyk. (2016) / упоряд.: Т. Сорочан, М. Скрипник. Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». 231 с.

Бобровський, М., Горбачов, С., Заплотинська, О., Лінник, О. (2021). Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ: Державна служба якості освіти. 350 с.

REFERENCES

Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education in Ukraine]: monohrafiia. (2021) / za zah. red.

V. Kremenia. Kyiv: KONVI PRINT. 384 s. [in Ukrainian].

Dmytrenko, H. (2015). Pislidyplomna osvita yak realizator liudynotsentrychnoi modernizatsii natsionalnoi systemy osvity [Postgraduate education as a implementer of human-centered modernization of the national education system]. *Pislidyplomna osvita v Ukraini*. № 2 (37). [in Ukrainian].

Profesiinyi rozvytok ta upravlinnia liudskymy resursamy v systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v konteksti transformatsii osvity Ukrainy [Professional development and human resources management in the system of postgraduate pedagogical education in the context of transformation of education in Ukraine]: zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. (2016) / za zah. red. V. Oliinyka. Kyiv: NAPN Ukrainy, DVNZ «Un-t menedzh. osvity». 604 s. [in Ukrainian].

Sorochan, T. (2015). Pislidyplomna pedahohichna osvita: mozhlyvi vidpovidi na vyklyky modernizatsii [Postgraduate pedagogical education: possible answers to the challenges of modernization]. *Pislidyplomna osvita v Ukraini*. № 2 (37). [in Ukrainian].

Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku natsionalnoi osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of national education in Ukraine]. (2016) / za zah. red. V. Kremenia. Kyiv: Pedahohichna dumka. 448 s. [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 38–39. 380 s. [in Ukrainian].

Metodychni rekomendatsii dlia pratsivnykiv TsPRPP, kerivnykiv i pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv osvity shchodo vykorystannia v roboti profesiinoho standartu za profesiiami «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity» [Methodical recommendations for employees of CPRPP, heads and pedagogical workers of educational institutions on the use of the professional standard in the professions «Primary school teacher of general secondary education», «Teacher of general secondary education», «Teacher of primary education»]. (2021). URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/metodichni-rekomendaczi%D1%97_profstandart-uchitelya_sajt-uiro.pdf (data zvernennia: 20.08.2021). [in Ukrainian].

Yakukhno, I. (2014). Upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pislidyplomnoi osvity rehionu [Management of innovative development of postgraduate education in the region]. *Upravlinnia osvitoiu*. № 1. S. 6–10. [in Ukrainian].

Tekhnolohii profesiinoho rozvytku pedahohiv: metodychni poradnyk [Technologies of professional development of teachers: methodical guide]. (2016) / uporiad.: T. Sorochan, M. Skrypnyk. Kyiv: DVNZ «Un-t menedzh. osvity». 231 s. [in Ukrainian].

Bobrovskiy, M., Horbachov, S., Zaplotynska, O., Linnik, O. (2021). Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahalnoi serednoi osvity [Recommendations for building an internal system for ensuring the quality of education in general secondary education]. Kyiv: Derzhavna sluzhba yakosti osvity. 350 s. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 16.09.2021 р.